

readiness for professional translation activities means to create conditions for learning, development and self-realization in the educational process. It is specified that language specialists' training has a professionally-oriented application based on professional-role behavior of a specialist in different situations of personal-business interaction with the use of the latest interactive technologies, which ensures the effectiveness of professional communicative competence. Implementation of professional training of future translators in the context of an integrative approach ensures preservation of logical and meaningful integrity and unity of multicultural disciplines. Ensuring professional orientation is integrative and gives positive results. It is stipulated that implementation of professional training of future translators in the context of an integrative approach ensures preservation of logical and meaningful integrity and unity of multidisciplinary disciplines. It is substantiated that in order to implement professional training and readiness for professional activity of future translators in higher schools, the existing curricula and plans need to be improved and refined. It is shown that readiness of future translators for professional activity comprises interaction of motivational-orientational, cognitive-integrative, professional-communicative components. Three approaches to future translators training are proposed: traditional; existing partial integration; integrative, which was applied to foreign language teaching and special disciplines. The following indicators of criteria of formation of components of readiness of future translators for professional activity are defined: the attitude of future translators to professional activity; interests; motives; level of awareness of professional choice; desire to improve their knowledge and skills; striving for self-realization and self-improvement; orientation in the field of interstate and transnational cooperation; awareness of social relations; interaction with representatives of other cultures; international communication; competence; integration of knowledge; formation of professional ideas; development of professional qualities; ability to operate effectively in an international environment; mastery of methods and techniques of professional activity; ability to assess and resolve professional situations; professional behavior.

Key words: professional training, future translators, readiness for professional activity, integrative approach, language specialist training, realization of professional training, professional competences, components of readiness, criteria.

УДК 372.881.1

Наталія Скибун

Національний медичний університет ім. О. О. Богомольця

ORCID 0000-0003-2962-4725

DOI 10.24139/2312-5993/2021.03/245-259

ХАБИ – ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ У ЗВО

У статті розглянуто питання щодо використання української мови як іноземної у процесі надання освітніх послуг іноземним студентам у межах отримання професійної освіти. Акцентовано увагу на тому, що значна кількість іноземних студентів отримує професійну освіту у закладах вищої освіти (ЗВО). У зв'язку з цим запропоновано розпочати створення сучасного освітнього середовища в межах створення й функціонування освітніх хабів, де буде зосереджено весь спектр освітніх послуг, створених загальними зусиллями вітчизняних закладів вищої освіти та наукових установ. Наголошено на необхідності подальшої інтеграції вітчизняних ЗВО у світовий освітній простір, а також адаптації навчальних процесів для потреб глобального ринку праці. Особлива увага звертається на те, що процеси глобалізації, уніфікації та стандартизації вимагають приведення вивчення української мови до

світових стандартів вивчення іноземної мови. Відзначено залежність рівня викладання української мови як іноземної від ступеню підготовки викладачів та викладачів-методистів вітчизняних ЗВО, а також від рівня їх комунікативної та мовленнєвої компетентностей. Визначено наявність нормативно-правового забезпечення питань адаптації вітчизняного освітнього простору, вітчизняних ЗВО, національного освітнього продукту до рівня країн Європейського Союзу та світового рівня. Запропоновано об'єднання зусиль окремих ЗВО, освітніх навчальних продуктів, програм, методик у єдину для створення конкурентного освітнього середовища для отримання професійної освіти іноземними студентами на території України у вітчизняних ЗВО.

Ключові слова: *українська мова як іноземна, іноземні студенти, освітнє середовище, освітні хаби, професійна освіта, заклади вищої освіти.*

Постановка проблеми. Подальша інтеграція України в загальносвітові процеси глобалізації всіх сфер суспільства тільки зростає і прискорюється. Так, із лібералізацією перетину кордонів із країнами Європейського Союзу громадянами України зросли комунікації на рівні європейського ринку праці та європейського освітнього простору. Це що стосується регіонального (європейського) простору, але подальше «відкриття світу» відкриває глобальні світові ринок праці та освітній простір. У таких умовах зростає не тільки потік громадян України, які виїждять на роботу та навчання за межі країни, а й збільшується потік іноземних громадян для ведення бізнесу та отримання освіти в українських ЗВО. Так, за даними, представленими заступником директора Українського державного центру міжнародної освіти Оленою Сулимою, «близько 5 млн. осіб в усьому світі їдуть здобувати вищу освіту за кордон» (Сулима, 2020), а «найбільше іноземних студентів навчається у Великій Британії, Німеччині, Австралії та Франції, але безсумнівне лідерство займають Сполучені Штати Америки», де «кожен п'ятий із п'яти мільйонів здобуває вищу освіту в США» (Чундак, 2020).

Указані країни входять до так званого «золотого мільярду», що також впливає на популярність серед іноземних абітурієнтів. Слід відзначити, що освітній туризм має набагато ширшу географію країн, де навчаються іноземні студенти, адже окрім престижу та давніх традицій, які фігурують у так званих освітніх грандах зі «Старої Європи» та США, є досить багато країн, де можна отримати вищу освіту на сучасному світовому рівні. Перш за все, це країни-регіональні лідери, які створили досить потужну навчально-наукову базу для сталого розвитку. Окрім цього, досить потужною є вища школа у країнах пострадянського простору. Серед таких країн є і Україна, де на сьогодні наявний значний навчальний потенціал, представлений великою кількістю ЗВО із

багаторічною історією та знаністю за кордоном. Беручи до уваги це та процеси глобалізації й інтеграції, можна говорити про те, що національний освітній простір все більше інтегрується у світовий та отримує ознаки глобальності, а саме: стандартизація та уніфікація освітнього процесу разом із підготовкою викладачів міжнародного рівня. Тут постає важливе питання – мова комунікації, оскільки в країні довгий час велося навчання іноземних студентів переважно російською мовою.

На сьогодні, відповідно до чинного законодавства, навчання у ЗВО здійснюється тільки державною мовою – українською, а тому до неї як головного інструменту комунікації висуваються особливі вимоги, особливо під час використання її як іноземної. Адже без виведення української мови як іноземної на світовий рівень вивчення іноземних мов не дасть можливості якісно надавати освітні послуги іноземним студентам у межах отримання професійних навичок і компетентностей під час навчання в українських ЗВО. Таким чином, перед ЗВО та освітянами постає важливе завдання щодо створення підґрунтя (нормативно-правового, наукового, освітнього) для формування високоякісного, сучасного, конкурентоспроможного середовища вивчення української мови як іноземної. Оскільки без високого рівня мовної та мовленнєвої компетентностей досить проблематично досягти достатньо-необхідного рівня інших компетентностей (у першу чергу комунікативної та професійної компетентностей), завдяки яким буде забезпечено професійну компетентність.

Аналіз актуальних досліджень показав, що питанням використання української мови як іноземної під час отримання професійної освіти іноземними студентами приділяється значна увага з боку сучасних науковців, дослідників та педагогів (М. Гурій, В. Коваль, О. Литвиненко, В. Любарець, О. Сулима, А. Чундак, О. Шевченко та ін.).

Незважаючи на досить широкий спектр проведених досліджень, питання використання української мови як іноземної для формування професійної компетентності студентів-іноземців медичного профілю **виступає частиною загальної проблеми**, якій присвячується дана стаття.

Метою статті є дослідження ролі української мови під час надання іноземним студентами професійної освіти в українських закладах вищої освіти та новостворених освітніх хабах.

Методи дослідження: використано теоретичний аналіз науково-методичної літератури з визначеної проблематики, порівняння й узагальнення даних, зіставлення різних поглядів на проблему дослідження.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап цивілізаційного розвитку суспільства характеризується збільшенням можливостей для переміщень (робота, освіта, наука) в умовах збільшення рівня толерантності завдяки мультикультуралізму, мультирелігійності та мультинаціональності. Указане зумовлюється подальшим розширенням впливу глобалізації, універсалізації та стандартизації на національні суспільні сфери (економічну, політичну, соціальну, гуманітарну) та процеси (соціально-економічні, соціально-політичні тощо). Так, при світовій глобалізації відбувається формування регіональних глобалізаційних утворень, де осередком новоутворень виступають нові глобальні регіональні гравці – країни, що досягли значних успіхів у своєму розвитку й починають домінувати в регіоні. Іншим прикладом слугують регіональні утворення країн, які вибудовують спільну економіку, політику та інші сфери.

Прикладом таких трансформацій є Європейський Союз, у якому поступово формується єдиний простір. Зважаючи на спільні кордони, наша країна все більше трансформується на загальноєвропейський простір через ринок праці, освітній простір та туризм. Отже, інтерес іноземних абітурієнтів щодо навчання в українських ЗВО визначається сукупністю різних факторів (економічні, соціальні, гуманітарні, комунікаційні, традиційні, культурні, побутові тощо), які в поєднанні створюють сучасну картину нашої країни як місця отримання професійної освіти. Так, адаптація національного освітнього простору до загальноєвропейського та спільні кордони, що в поєднанні з ліберальною візовою політикою, розвинутою мережею ЗВО, які адаптовані до навчання іноземних студентів та толерантне ставлення до іноземців, створюють передумови для зростання інтересу громадян з інших країн отримувати професійну освіту в Україні.

Указане підтверджує директор Центру міжнародної освіти Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» Володимир Коваль, який відзначає, що «батьки і діти, у першу чергу, бажають навчатися в тих країнах, які є багатими, і мають потужну економічну та політичну стабільність», при цьому «дуже багато є різних критеріїв і елементів, які оцінюють ту чи іншу країну, куди батьки посилають своїх дітей», серед яких є «безпека, інфраструктура, толерантність», що в цілому характеризує «привабливість країни» (Сулима, 2020) для комфортного проживання та навчання. У свою чергу, на онлайн-порталі «Українського державного центру міжнародної освіти» можна

побачити такі критерії, як «висока якість; престиж і вигідна ціна за навчання; низька вартість проживання; ті самі права і свободи для іноземців, що й для громадян країни» (Чундак, 2020).

Як показують дані щодо географії країн, звідки ідуть навчатися до України, то «в закладах вищої освіти України в 2019–2020 навчальному році навчається 63 820 іноземних студентів», а саме «14 860 студентів з Індії, 6 046 студентів з Марокко, 4 858 студентів з Азербайджану і 4 541 студент з Туркменістану» (*У нинішньому навчальному році*, 2020). При цьому «до десятки лідерів увійшли Марокко, Туркменістан, Нігерія, Грузія, Туреччина, Єгипет, Узбекистан і Йорданія», а загалом в Україні навчаються студенти зі 137 країн, що становить «у сукупності 33,1 % від загальної кількості іноземців в українських вишах» (Чундак, 2020). Таким чином, можна говорити, що основна маса іноземних студентів є вихідцями з країн, що розвиваються (так звані країни «третього світу»), де рівень освіти нижчий, ніж у нас. Хоча, з іншого боку, без подальшого соціально-економічного зростання наша країна може втратити й цих студентів, адже вибір відбувається більшою мірою за високим рівнем освіти, яка відповідає загальносвітовим стандартам та дозволяє отримувати роботу на глобальному ринку праці та/або продовжувати навчання в іншій країні. За інформацією, розміщеною на офіційному веб-сайті Міністерства освіти України, «іноземні громадяни можуть навчатися у більш ніж 240 ЗВО України і здобувати вищу освіту за різними спеціальностями», а «основні мови навчання у ЗВО України – українська, російська, англійська» (*Іноземним студентам*, 2020). При цьому слід відзначити, що не всі галузі та сектори економіки викликають інтерес з боку іноземних студентів для отримання професійних навичок та компетентностей, навчаючись у вітчизняних ЗВО.

На сходні «7 з 10 ЗВО-лідерів у цьому рейтингу – спеціалізовані медичні ЗВО», а «лідерами за кількістю іноземних студентів є два слобожанських заклади вищої освіти: Харківський національний медичний університет і Харківський національний університет імені В. Каразіна» (Чундак, 2020), а «також Одеський національний медичний університет, Запорізький державний медичний університет та Національний медичний університет імені Богомольця» (Сулима, 2020). Підтверджує вказане і О. Сулима, яка відзначає, що «найпопулярніші спеціальності серед іноземних студентів, якщо брати у відсотковому еквіваленті, то 45 % їде здобувати вищу освіту за медичними спеціальностями», а саме «йдеться про лікувальну справу, стоматологію,

медицину та фармацію» (Сулима, 2020). Що стосується мов викладання, то, беручи поступовий перехід на викладання українською мовою, її відсоток буде зростати. Водночас зростає відсоток навчання англійською мовою, яка поступово стає міжнародним засобом комунікацій, особливо на глобальному ринку праці. За таких обставин українська мова починає конкурувати з англійською за можливість отримання професійної освіти, навичок та компетентностей. При цьому необхідно відзначати, що досить високий відсоток іноземців вже володіє англійською мовою, а українську тільки починає вивчати, приїхавши на навчання в Україну. Ось чому перед ЗВО та викладачами постають важливі завдання щодо налагодження таких комунікацій, завдяки яким майбутній студент вибрав навчання українською мовою. Їх можна налагодити тільки на сучасній базі й формуванні нових підходів як до підготовки безпосередніх викладачів української мови як іноземної, так і створення загального комунікативного простору для комфортної, швидкої адаптації іноземних студентів до україномовного середовища (на професійному та побутовому рівнях) для виводу мовної та мовленнєвої компетентності іноземного студента до такого рівня, щоб він міг якісно отримувати професійні компетентності та навички. Адже на сьогодні в умовах мультикультуралізму, мультинаціональності та мультирелігійності викладач стикається з новими викликами та проблемами, які пов'язані, у першу чергу, з його рівнем комунікативної компетентності працювати в нових реаліях, де питання толерантності, людської гідності, свободи (фізичної та суспільної) та демократії стають наріжними. А тому сам процес навчання вибудовується на умовах рівноправного аргументативного діалогу між викладачем і студентом на основі довіри, компромісу та взаємоповаги.

Соціальні й культурні перетворення в епоху цифрової інформації і комунікації, означають інформаційно-освітнє середовище в новому контексті безперервного професійного розвитку. Безперервність освітнього процесу освітніх організацій потребує об'єднання в єдину мережу, які надають можливість перетинати традиційні інституційні секторальні і навіть національні кордони (Любарець, 2019). При цьому досить важливими є цифрова та ІТ компетентності, які сприяють налагодженню комунікацій нового рівня між викладачем та іноземним студентом, адже сучасні можливості інформаційно-комунікаційних технологій разом із соціальними мережами роблять процес комунікації й навчання прозорим та відкритим, що унеможлиблює використання

застарілих (рудиментарних) підходів до процесів навчання, які мали місце раніше (бюрократія, некомпетентність, матеріальна винагорода за оцінювання тощо). Зараз достатньо зайти на певний ресурс і можна отримати багато інформації щодо самого ЗВО, його можливостей щодо надання якісних освітніх послуг, комфортність середовища перебування, рівень професійної підготовки та морально-етичний рівень викладацького складу).

Так, О. Шевченко, розглядаючи «педагогічні умови підготовки іноземних студентів-медиків у процесі вивчення української мови», наголошує на тому, що «для досягнення успішного результату гуманітарної підготовки необхідно дотримуватися» таких «педагогічних умов», як: «створення освітньо-пізнавального середовища під час вивчення української мови для мотивування іноземців до розширення світогляду; удосконалення знаннєвої підготовки іноземних студентів у процесі використання інноваційних педагогічних технологій; спрямованість гуманітарної підготовки на формування інформаційної грамотності та аналітичних умінь іноземних студентів; організація самостійної діяльності студентів у процесі гуманітарної підготовки» (Шевченко, 2019). Це пов'язано з тим, що «для здобуття студентами-іноземцями міцних знань з навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна» велике значення мають саме соціальні та професійні мотиви», коли «викладач спрямовує свою педагогічну роботу під час гуманітарної підготовки студентів-іноземців на вироблення в них цих двох груп мотивів» (Шевченко, 2019).

Ураховуючи те, що переважна більшість іноземних студентів після закінчення навчання й отримання диплому отримує новий соціальний статус разом із можливостями в себе на батьківщині, слід зазначити, що питання мотивації знаходиться у площині самомотивації, самоорганізації та психологічної готовності кожного окремого студента. Що стосується загального рівня гуманітарної підготовки, то від її рівня залежить рівень мовної та мовленнєвої компетентності, які збільшуються разом із розширенням рівня комунікацій іноземних студентів поза межами навчального процесу. Перш за все, це стосується залучення іноземних студентів до активної участі у спортивно-культурних масових заходах, екскурсіях, подорожах та комунікаціях на побутовому рівні з місцевим населенням. Крім того, важливу роль у зростанні рівня компетентностей відіграє використання та застосування в побуті та навчальному процесі україномовного контенту різних напрямів та профілів.

Так, О. Литвиненко в межах розгляду «практичного підходу до формування базових мовних компетентностей в іноземних студентів (кличний відмінок)» відзначає, що «на початковому етапі завжди важливо дати студентам такий матеріал, який вони зможуть використовувати для побудови найпростіших діалогів, а також максимально дати можливість спілкуватися, реалізовувати комунікативну активність», адже «якщо студент навчається в багатомовній групі, де відсутня спільна рідна або іноземна мова, то українська стане єдиним засобом спілкування з одногрупниками й викладачами, що значно стимулює зацікавлення студентів», а там, де студенти «навчаються в моно- або білінгвальних групах», то «доцільно наголосити на необхідності вивчення української мови з метою мати можливість вивчати фахову літературу, інтернет-джерела для подальшої навчальної й наукової роботи» (Литвиненко, 2018, с. 264).

Як показує практичний досвід роботи з моно- та білінгвальними групами, питання ефективності комунікації по лінії викладач-студент та студент-студент залежить від знання викладачем (хоча б на базовому рівні) іноземних мов для спілкування (комунікацій) під час вивчення української мови як іноземної та профільних предметів. Крім того, полегшує процес комунікації та більш швидкого засвоєння навчального матеріалу наявність серед іноземних студентів носія української мови, який допомагатиме іншим. Адже, як відзначає М. Гурій, «сучасна освіта повинна створювати умови для формування такого рівня знань, умінь і навичок, який дав би можливість майбутнім спеціалістам практично підтримувати спілкування з носіями мови на комунікативно достатньому рівні» (Гурій, 2012, с. 89), що є особливо актуальним у сучасних умовах побудови глобального суспільства, глобального ринку тощо.

Також необхідно враховувати, що українська мова як іноземна не має широкого розповсюдження як на глобальному, так і регіональному рівнях, а тому для того, щоб зацікавити іноземних студентів для її вивчення необхідно прикладати набагато більше зусиль та креативності з боку зацікавлених суб'єктів (держава, наукова та педагогічна спільнота). По-перше, потрібно підвищувати якість освітніх послуг та створювати передумови для переміщення вгору в різних рейтингах українських ЗВО. По-друге, проводити на постійній основі різного роду інформаційні кампанії в тих регіонах, де є потенційні абітурієнти, які бажають отримувати професійну освіту в Україні. По-третє, проводити підвищення кваліфікації викладачів української мови як іноземної через

стажування, тренінги, курси у провідних ЗВО (міжнародного та регіонального рівнів). Водночас необхідно враховувати, що без проривного розвитку нашої країни та виходу її на рівень регіонального лідера, коли науковий, виробничий, економічний, соціальний потенціали України будуть вищими, ніж у країн-сусідів, зробити це буде досить проблематично. Тоді виникає питання, а що робити зараз, адже певна зацікавленість щодо отримання освітніх послуг в Україні з боку іноземних громадян є. Багато країн, звідки їдуть навчатися абітурієнти, визнають наші документи про освіту.

На наш погляд, одним із шляхів виходу із цієї ситуації є запровадження двомовного навчання, де однією з мов є українська, а інша мова – або регіональна (з країною, з якою найбільші комунікації в сфері освіти, ринку праці, туризму тощо), або одна з мов глобальних регіональних/світових центрів. Таким чином, ми досягнемо зростання вживаності української мови у світі разом із поглибленням інтеграції національного освітнього простору у глобальний і посядемо там певне місце. Це дасть змогу побудувати певну нову матрицю поєднання національного здобутку зі світовим. Указані заходи необхідно здійснювати паралельно з розвитком спільних проєктів обміном фахівців на професійному рівні. Наприклад, медики з Польщі певний час працюють в Україні, а польські педагоги в наших ЗВО, використовуючи польську мову для комунікацій (на професійному та на навчальному рівнях). У свою чергу, студенти отримують «двомовну» освіту. Тим самим отримують можливість продовжити навчання та/або роботу як в Україні, так і в Польщі. Іншим прикладом може бути двомовне навчання, де другою мовою буде англійська, що розширює можливості іноземного студента практично до світового рівня. Указані вище пропозиції та міркування мають місце й застосовуються, але це все відбувається на несистемному рівні і тримається на добрій волі та ентузіазмі окремих особистостей. На наш погляд, указане вимагає державної підтримки цих процесів з боку держави (у межах відповідної державної політики на інтеграцію національного освітнього простору у світовий та виведення національних освітніх продуктів та послуг на глобальний рівень). Це потребує створення відповідної дорожньої карти, залучення всіх наявних ресурсів та створення відповідної законодавчої бази. Крім того, у межах цих заходів необхідно передбачити надання певних преференцій тим ЗВО, у яких навчаються іноземні студенти.

На сьогодні Україна може використовувати своє географічне положення для створення певних освітніх хабів на базі профільних ЗВО, наукових установ та виробничих підприємств для надання широкого спектру сучасних освітніх послуг як вітчизняним, так і іноземним студентам (відповідно до стандартів ЄС). При цьому Уряд повинен створити сприятливі умови для розгортання та функціонування таких наукових хабів. Так, Г. Тимохова відзначає, що «створення освітнього хабу на рівні окремої держави є результатом планомірної роботи щодо об'єднання зусиль безлічі локальних і міжнародних учасників освітнього сектора – ЗВО, студентів, дослідницьких центрів та фахівців із розвитку освіти та індустрії ринкових механізмів додаткового фінансування освітньої діяльності та інших значущих соціальних проєктів» (Тимохова, 2017). Що стосується світового досвіду, то свого поширення освітні хаби отримали в країнах Азії. За словами Г. Тимохової, «освітніми хабами називають створені в Азіатських країнах великі освітні центри, які включають до десяти університетів». Як приклад, «міжнародне університетське місто в Дубаї» (Тимохова, 2017). Крім того, «у хабах проводяться різні культурні заходи, зустрічі, читаються лекції з різних галузей науки і життя, долучаються молоді фахівці до отримання досвіду тощо», а також проводяться «освітні курси всілякої спрямованості (мовні, художні, математичні та інші)» (Захаревська, 2018). На наш погляд, доречним буде розпочати створення з освітніх хабів медичного профілю, оскільки вже є певні напрацювання та досвід роботи з іноземними студентами у вітчизняних ЗВО медичного профілю. За приклад можна взяти досвід країн Азії (щодо створення освітніх хабів), адже в Україні є досить потужний навчальний потенціал медичного профілю, який представлений багатьма університетами, інститутами та коледжами, географія розташування яких охоплює всю територію країни. Окрім цього, в Україні функціонують медичні заклади (районного та обласного рівня), а також вузькопрофільні медичні інститути та центри, які можуть виступати базою для практик під час отримання професійної освіти. Це дасть змогу не тільки отримувати широкий спектр професійних знань та навичок як на теоретичному, так і практичному рівнях, адже це одна з небагатьох сфер, де є значний відсоток міжособистісних комунікацій на рівні медик-пацієнт, медик-медик, медик-(-мікробіолог, -генетик, -програміст, -інженер тощо), що для майбутнього медика є важливим та затребуваним на глобальному ринку праці. Таким чином, подальша інтеграція національного освітнього

простору у світовий сприятиме збереженню національної педагогічної школи (репутаційні бонуси для держави), а також дасть змогу заробляти на наданні освітніх послуг, частину доходів від яких можна буде направляти на підвищення кваліфікації викладів, викладачів-методистів через стажування у ЗВО світового рівня, а також запрошення на викладання іноземних викладачів, а також направляти на стажування у провідні клініки та медичні центри студентів, які навчаються у вітчизняних ЗВО.

Створення конкурентоспроможного вітчизняного освітнього простору дасть змогу зберегти вітчизняну вищу школу, педагогічні та методичні кадри й можливість готувати спеціалістів високого класу не тільки для роботи за кордоном, а і в країні. Адже проблема кадрів тільки зростає в умовах збільшення рівня академічної мобільності, відкриття кордонів та спрощення процедури натуралізації в інших країнах для спеціалістів високого класу.

Що стосується подальшого розвитку української мови як іноземної, то, зважаючи на інтеграцію українського освітнього простору у глобальний світовий, українська як іноземна все більше буде набувати ознак сучасного глобального продукту. На сьогодні вітчизняна вища школа має можливості запропонувати іноземним студентам достатньо високий рівень освітніх послуг для отримання конкурентоспроможної професійної освіти. Так, на законодавчому рівні відображено такі європейські тренди, як: Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система, кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи, академічна доброчесність, академічна мобільність, академічна свобода, автономія закладу вищої освіти, студентоцентроване навчання (*Закон України «Про вищу освіту»*), які створюють умови для наближення вітчизняних ЗВО до європейських та світових ЗВО. Щодо іноземних студентів, то вказані тенденції лише сприяють мотивації отримання освіти в Україні.

Висновки і перспективи подальших наукових розвідок. Підсумовуючи питання вивчення української мови іноземними студентами у контексті професійної освіти в сучасних умовах, необхідно відзначити таке. Подальші процеси інтеграції національного освітнього простору спонукають до отримання української мови як іноземної всіх ознак іноземної мови, визначених у відповідних загальносвітових та європейських стандартах вивчення іноземних мов. При цьому необхідно враховувати, що важливим є запит на вивчення іноземної української

мови для отримання професійних знань, компетентностей та навичок, а не просто для особистого спілкування та комунікацій на побутовому рівні. А тому задовольнити попит на вивчення мови й надання професійної освіти в нашій країні можна в межах новостворених освітніх хабах, за допомогою яких можна буде додатково здійснювати процеси адаптації іноземних студентів. На наш погляд, пілотний проєкт створення такого освітнього хабу можна успішно втілити в медичній сфері, яка досить потужно представлена в Україні (на практичному, науковому та освітньому рівнях). Указане вимагає комплексного підходу й державної підтримки щодо створення передумов стрімкого росту рівня національного освітнього простору в контексті сучасних викликів на рівні цивілізаційного розвитку суспільства.

Зважаючи на постійні зміни та трансформації, що відбуваються в усіх сферах суспільства та процесах, питання вивчення української мови іноземними студентами у контексті професійної освіти вимагатиме подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

- Гурій, М. (2012). Необхідність вивчення іноземної мови в умовах глобалізації суспільства. *Збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Вип. 1*, 84-90 (Hurii, M. (2012). The need to learn a foreign language in a globalized society. *Collection of scientific works of young scientists of Drohobych State Pedagogical University named after Ivan Franko, Vol. 1*, 84-90).
- Захаревская, Н. С., Снядовская, Т. Ю. (2018). Современные тенденции в развитии архитектуры образовательных хабов. *Архітектурний вісник КНУБ*, 671-677 (Zakharevskaia, N. S., Sniadovskaia, T. Yu. (2018). Modern trends in the development of the architecture of educational hubs. *Architectural Bulletin of KNUB*, 671-677).
- Іноземним студентам* (2020). Сайт Міністерства освіти України. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/inozemnim-studentam> (*For foreign students* (2020). Website of the Ministry of Education of Ukraine. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/tag/inozemnim-studentam>. (Accessed: 20 December 2020)).
- Литвиненко, О. О. (2018.) Практичний підхід до формування базових мовних компетентностей в іноземних студентів (кличний відмінок). *Наукові записки Національно го університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог, Вип. 1 (69), ч. 1*, 263–265 (Lytvynenko, O. O. (2018). The practical approach to the formation of basic language competences in foreign students (exclamatory case). *Scientific notes of the National University "Ostroh Academy": series "Philology". Ostrog, Issue 1 (69), part 1*, 263–265).
- Любарець, В. В. (2019). *Теорія і практика професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища* (дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04). Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова (Liubarets, V. V. (2019). *Theory and practice of professional training of future managers of socio-cultural activities in the information-educational environment* (DSc thesis). Nat. ped. Univ. named after M. P. Drahomanov).

- Про вищу освіту: закон України (2014). *Відомості Верховної Ради України від 19.09.2014, 37-38, стор. 2716, стаття 2004* (On higher education: the law of Ukraine (2014). *Information of the Verkhovna Rada of Ukraine dated September 19, 2014, 37-38, p. 2716, Article 2004*).
- Сулима, О. (2020). *Привабливість України для іноземних студентів створює нові виклики перед державою*. Режим доступу: <https://press.unian.ua/press/10144736-shchoroku-zrostaye-kilkist-inozemnih-studentiv-yaki-hochut-zdobuvati-vishchu-osvitu-v-ukrajini-video.html> (Sulyma, O. (2020). *Ukraine's attractiveness to foreign students creates new challenges for the state*. Retrieved from: <https://press.unian.ua/press/10144736-shchoroku-zrostaye-kilkist-inozemnih-studentiv-yaki-hochut-zdobuvati-vishchu-osvitu-v-ukrajini-video.html>).
- Тимохова, Г. Б. (2017). *Образовательный хаб. Глоссарий экономики образования. Нар. укр. Акад.* Режим доступу: <https://didacts.ru/termin/obrazovatelnyi-hab.html>. (дата звернення: 18.12.2020) (Timokhova, H. B. (2017). *Educational hub. Glossary of the economics of education of Nar. Ukr. Acad.*).
- У нинішньому навчальному році вищу освіту в Україні отримують понад 63 тисячі іноземців. Більшість з них – вихідці з Індії, Марокко, Азербайджану і Туркменістану (2020). Режим доступу: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/4157493-nazvano-kilkist-inozemnykh-studentiv-u-vnz-ukrainy>. (*In the current academic year, more than 63,000 foreigners are receiving higher education in Ukraine. Most of them are from India, Morocco, Azerbaijan and Turkmenistan* (2020). Retrieved from: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/4157493-nazvano-kilkist-inozemnykh-studentiv-u-vnz-ukrainy>).
- Чундак, А. (2020). *Ласкаво просимо: як іноземці їдуть на навчання до України*. Режим доступу: <https://studway.com.ua/inozemtsi-v-ukraini/> (Chundak, A. (2020). *Welcome: how foreigners go to study in Ukraine*. Retrieved from: <https://studway.com.ua/inozemtsi-v-ukraini/>).
- Шевченко, О. (2019). Педагогічні умови підготовки іноземних студентів-медиків у процесі вивчення української мови. *Інститут пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка*. Режим доступу: http://elib.umsa.edu.ua/jspui/bitstream/umsa/10957/3/Pedagogichni_umovy_humanitarnoi_pidgotovky.pdf (Shevchenko, O. (2019). *Pedagogical conditions for training foreign medical students in the process of learning Ukrainian language*. Institute of Ped. Education and Adult Education named after Ivan Ziazun of NAPS of Ukraine, Poltava. nat. ped. V. G. Korolenko University. Retrieved from: http://elib.umsa.edu.ua/jspui/bitstream/umsa/10957/3/Pedagogichni_umovy_humanitarnoi_pidgotovky.pdf. (Accesed: 18 December 2020).).

РЕЗЮМЕ

Скибун Наталия. Хабы – образовательная среда изучения украинского языка иностранными студентами в высших учебных заведениях.

В статье рассмотрены вопросы использования украинского языка как иностранного при предоставлении образовательных услуг иностранным студентам в процессе получения профессионального образования. Акцентируется внимание на том, что значительное количество иностранных студентов получает профессиональное образование в высших учебных заведениях медицинского профиля. В связи с этим предложено приступить к созданию современной образовательной

медицинской среды в рамках создания и функционирования образовательных учебных хабов, где будет сосредоточен весь спектр образовательных услуг, созданных общими усилиями отечественных вузов, научных и медицинских учреждений. Также акцентировано внимание на необходимости дальнейшей интеграции отечественных высших учебных заведений в мировое образовательное пространство, а также адаптировать учебные процессы для нужд глобального рынка труда.

Обращено внимание на то, что процессы глобализации, унификации и стандартизации требуют приведения изучения украинского языка к мировым стандартам изучения иностранного языка. Отмечена зависимость уровня преподавания украинского языка как иностранного от степени подготовки преподавателей и преподавателей-методистов отечественных вузов, а также от уровня их коммуникативной и речевой компетенций.

Определено наличие нормативно-правового обеспечения вопросов адаптации отечественного образовательного пространства, отечественных вузов, национального образовательного продукта до уровня стран Европейского Союза и мирового уровня.

Предложено объединение усилий отдельных вузов, образовательных учебных продуктов, программ, методик в единую для создания конкурентной среды для получения профессионального образования иностранными студентами на территории Украины в отечественных вузах.

Ключевые слова: *украинский язык как иностранный, иностранные студенты, образовательное пространство, образовательные хабы, профессиональное образование, учреждения высшего образования.*

SUMMARY

Skibun Nataliia. Hubs - an educational environment for learning Ukrainian language by foreign students in higher education institutions.

The article considers the issue of using the Ukrainian language as a foreign language in the process of providing educational services to foreign students in the framework of vocational education. Emphasis is placed on the fact that a significant number of foreign students receive vocational education in higher education. In this regard, it is proposed to begin with creation of a modern domestic educational environment in the creation and operation of educational hubs, which will focus the full range of educational services created by the joint efforts of domestic higher education institutions (HEIs) and research institutions. The need for further integration of domestic HEIs into the world educational space and adaptation of educational processes to the needs of the global labor market was emphasized.

Particular attention is paid to the fact that the processes of globalization, unification and standardization require bringing the study of the Ukrainian language to world standards of learning a foreign language. Dependence of the level of teaching the Ukrainian language as a foreign language on the degree of training of teachers and teachers-methodologists of domestic universities and the level of their communicative and speech competences is noted.

The existence of normative and legal support for the adaptation of the domestic educational space, domestic HEIs, the national educational product to the level of the European Union and the world level has been determined. It is proposed to unite the efforts of individual HEIs, educational products, programs, methods into a single one to create a competitive educational environment for vocational education by foreign students in Ukraine in domestic universities.

Key words: *Ukrainian as a foreign language, foreign students, educational environment, educational hubs, professional education, higher education institutions.*

УДК 378:005

Ірина Сорокотяга

Національний педагогічний університет

імені М. П. Драгоманова

ORCID ID 0000-0002-6953-4647

DOI 10.24139/2312-5993/2021.03/259-270

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ МОРСЬКОЇ ГАЛУЗІ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто сучасні підходи до формування професійної компетентності майбутніх менеджерів морської галузі в закладах вищої освіти. За результатами аналізу електронних порталів провідних закладів вищої освіти України з морської галузі уточнено поняття «менеджер морської галузі», поняття «професійна компетентність майбутнього менеджера морської галузі» визначено як уміння фахівця мобілізувати в конкретній ситуації отримані знання та досвід, наявність таких якостей, як самостійність, здатність приймати відповідальні рішення, уміння постійно вчитися й оновлювати знання, гнучке і системне мислення, комунікативні якості. Одним із ефективних методів навчання майбутніх фахівців визначено науково-проектний коворкінг, застосування якого сприяє підвищенню мотивації до навчання у здобувачів вищої освіти й успішності в подальшій професійній діяльності.

Ключові слова: *менеджер, морська галузь, професійна компетентність, науково-проектний коворкінг.*

Постановка проблеми. Актуальність проблеми формування професійної компетентності майбутніх менеджерів морської галузі пояснюється глобалізацією міжнародних транспортних зв'язків, розвитком діджиталізації, у якому знання й соціальна відповідальність стають головними чинниками життєдіяльності людини, потребами самої професійної освіти у визначенні нових принципів і механізмів розбудови системи морської галузі в Україні,

Виходячи з вимог потенційних роботодавців до молодих спеціалістів, зокрема майбутніх менеджерів морської галузі, можна виділити такі професійні компетентності майбутніх випускників: наявність професійних знань, здатність застосовувати знання, здатність до навчання; якість роботи; особистісні якості; здатність до самостійної роботи; розвинене логічне мислення; комунікативні навички та вербальні здібності; професійна гнучкість.